

**Міністерство внутрішніх справ України
Одеський державний університет внутрішніх справ**

**Роль та місце правоохоронних органів
у розбудові демократичної правової держави**

**Матеріали
XII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції**

26 березня 2020 року

УДК 351.74
Р68

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демокра-
Р68 тичної правової держави: матеріали XII міжнар. наук.-практ.
інтернет-конф., м. Одеса, 26 березня 2020 р. Одеса: ОДУВС,
2020. 268 с.
УДК 351.74

*Церковна О. В.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ОДУВС*

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ БАТЬКІВ, ЯК УЧАСНИКІВ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН

Відповідно до статті 141 Сімейного кодексу України (далі СК України) мати, батько мають рівні права та обов'язки щодо дитини, незалежно від того, чи перебували вони в шлюбі між собою.

Зазначене положення має глибоке історичне коріння. Принцип рівності прав та обов'язків батьків щодо дитини став результатом розвитку суспільства та ґрунтується на загальнодемократичному принципі рівності усіх людей за їх гідністю та правами, який проголошений статтею 1 Загальної декларації прав людини.

Історія права знає й інші способи розподілу прав та обов'язків між батьками дитини. Так, протягом всієї римської історії відносини між батьками і дітьми визначалися ідеєю *patria potestas*, патріархальної і односторонньої влади батька. Мати по відношенню до своїх дітей від того ж шлюбу ніяких батьківських прав не мала – не тільки за життя чоловіка, але і після його смерті.

Історично склалось так, що території, які належать сучасній Україні, в різні проміжки часу відходили до тієї чи іншої держави. Так, наприклад, у XV–XVI столітті частина українських земель була під владою Великого Князівства Литовського. Перша редакція основного джерела права того часу – Статуту Великого Князівства Литовського – почала діяти в 1529 році і містила, в основному, земські привілеї разом із стародавніми руськими звичаями. Разом з тим, певною мірою Статут регулював особисті немайнові права дітей та батьків. Так, неабияка увага зверталась на обов'язок дітей поважати своїх батьків. За порушення цього обов'язку, що виражався б в образі, батьки мали право позбавити дитину спадку. До речі, окрема увага приділялась визначенню законності народження дитини. Позашлюбною вважалась дитина, що була народжена поза шлюбом та народжена у шлюбі, але яка була визнана позашлюбною у заповіті батька або оголошена батьком такою привселюдно.

Дослідженням різних аспектів немайнових прав батьків приділяли увагу такі вчені, як: Калітенко О., Кидалова А., Красицька Л., Ольховик Л., Ромовська З. та інші. Незважаючи на наявність широкого кола досліджень, питання батьківських прав на сьогодні не позбавлене наукових обговорень.

Розвиток суспільства зумовив розвиток особистих немайнових прав та обов'язків батьків і дітей, а також зміну суті взаємовідносин між ними.

Так, на сьогодні в нашій державі принцип рівності прав та обов'язків батьків та дітей ґрунтується на нормах Конституції України, які проголошують, що усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах, громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками (ст. 24). Також в Конституції містяться норми, відповідно до яких кожен із подружжя має рівні права і обов'язки у шлюбі та сім'ї (ст. 51).

Вказані положення знайшли своє втілення також і у нормах СК України. Так, відповідно до ч. ч. 5 та 6 ст. 7 СК учасник сімейних відносин не може мати привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, статі, політичних, релігійних та інших переконань, етнічного та соціального походження, матеріального стану, місця проживання, за мовними та іншими ознаками. Жінка та чоловік мають рівні права і обов'язки у сімейних відносинах, шлюбі та сім'ї. Крім того, ч. 2 ст. 54 СК надає жінці та чоловікові право усі

найважливіші питання життя сім'ї вирішувати спільно, на засадах рівності, а також право протистояти усуненню їх від вирішення питань життя сім'ї.

Закріплені в СК України особисті немайнові права мають свою специфіку. По-перше, зазначені права позбавлені економічного змісту і відповідно не можуть мати грошової оцінки. По-друге, вони належать усім батькам, не залежно від того, чи знаходяться вони в шлюбі, та дітям, не залежно від того чи народжені вони у осіб, які перебувають у шлюбі чи не перебувають у такому, у рівному обсязі. По-третє, загалом дані права є природними правами людини і виникають з моменту народження людини. По-четверте, вони є особистими, а це означає, що зазначені права нерозривно пов'язані з особою їх носія.

Згідно зі ст. 121 СК України права та обов'язки матері, батька і дитини ґрунтуються на походженні дитини від них, засвідченому державним органом реєстрації актів цивільного стану. Відповідно, юридичною підставою відносин між батьками та дітьми є кровне походження дітей від певних осіб (матері та батька), яке засвідчене державним органом реєстрації актів цивільного стану. Сама наявність фактичного складу, який утворюється сукупністю двох юридичних фактів: події – народження дитини та дії – реєстрації народження органом реєстрації актів цивільного стану, є підставою виникнення правовідносин між дітьми та їх батьками.

Народження фізичної особи та визначення її походження належать до актів цивільного стану, що підлягають державній реєстрації (ст. 49 ЦК України). В зазначених випадках державна реєстрація є зовнішнім вираженням існування певної обставини. Державна реєстрація має правостановлюючий характер, оскільки є підставою виникнення права й одночасно породжує це право. Отже, в сфері сімейного права походження дитини від певних батьків стає юридичним фактом лише за умови його посвідчення компетентним державним органом – органом реєстрації актів цивільного стану.

Батьки дитини мають як рівні права щодо неї, так і несуть рівною мірою відповідальність за протиправну поведінку дитини. У разі притягнення батьків до відповідальності за шкоду, завдану їхньою малолітньою (ст. 1178 ЦК України) чи неповнолітньою (ст. 1179 ЦК України) дитиною, до відповідальності повинні притягуватися обидва батьки дитини, незалежно від того, проживають вони спільно чи окремо від дитини, перебувають у шлюбі чи шлюб батьків розірваний. Але, оскільки кожний з батьків несе відповідальність за наслідки власної винної поведінки, їхня відповідальність носить солідарний характер.

Так, О. Оніщук називає наступні, ключові моменти, які визначають особливості батьківських прав. По-перше, батьківські права носять строковий характер, оскільки виникають із моменту народження дитини або з моменту прийняття дитини на виховання у прийомну сім'ю та припиняються у зв'язку з настанням обставин, прямо передбачених СК України, таких як: досягнення віку 18-ти років, коли обсяг батьківських прав змінюється, вступ неповнолітньої особи у шлюб, отримання неповнолітньою особою повної цивільної дієздатності та в разі позбавлення батьківських прав. По-друге, закріплена на рівні норм СК України рівність батьківських прав, які визначаються незалежно від наявності офіційно зареєстрованого шлюбу. По-третє, батьківські права не можуть здійснюватися всупереч інтересам дитини. При цьому під час здійснення батьківських прав потрібно дотримуватися пріоритету інтересів дитини. По-четверте, батьки мають переважне право на виховання своїх дітей. Винятком є випадки порушень інтересів дитини. Дослідниця також веде мову про те, що ключовим у розумінні батьківських прав є той факт, що здійснення батьками батьківських прав є одночасно і їхнім обов'язком, за невиконання якого встановлюється передбачена законом відповідальність.

Тож, аналізуючи вищенаведене, можна підсумувати, що особисті немайнові права батьків мають строковий характер, це пов'язано з тим, що вони належать батькам до досягнення дітьми повноліття або до набуття дітьми повної цивільної дієздатності. При здійсненні особистих немайнових прав поєднуються інтереси батьків та дітей. Особливостями суб'єктивних прав та обов'язків батьків щодо виховання дітей є те, що від здійснення права чи виконання обов'язку неможливо відмовитися і поряд з цим, закон не допускає можливості передачі зазначених прав та обов'язків іншим особам.

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Сімейний кодекс України від 10.01.2002р. № 2947–III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. Ст. 135.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. №435-IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 11. Ст. 461.
4. Бевз Г. Охрана и защита ребенка в условиях современного права: взгляд психолога. *Право України*. 2013. № 10. С. 152-159.
5. Дутко А. Загальна характеристика правовідносин батьків і дітей. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. Серія: Юридичні науки : збірник наукових праць. 2015. № 827. С. 99-102.
6. Калитенко О. История и современность правового регулирования неимущественных отношений в сфере семейного права. *Право України*. 2013. № 10. С. 66-76.

7. Кидалова А. Особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей: характеристика їх окремих видів. *Право України*. 2003. № 5. С. 51.
8. Красицкая Л. О понятии родительских прав. *Право України*. 2012. № 8. С. 227-23.
9. Оніщук О. Поняття та особливості батьківських прав. *Підприємництво, господарство і право*. – 2019. – 10. – С. 26-30.
10. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України : Науково-практичний коментар. К. : Правова єдність, 2009. С. 214-265.
11. Стефанчук Р.О. Система особистих немайнових прав фізичних осіб в сфері сімейних відносин: до питання вдосконалення. *Університетські наукові записки*. 2006. № 2 (18). С. 107-111.
12. Леонтович Ф.И. «Русская Правда и Литовский Статут». Антологія української юридичної думки. В 6 т. Редкол. : Ю.С. Шемшученко (голова) та ін. Том 2: Історія держави і права України: Руська Правда. Упорядники: І.Б. Усенко, Т.І. Бондарук, І.В. Музика, О.О. Самойленко; відп. редактор І.Б. Усенко. К. : Видавничий дім «Юридична книга», 2002. 592 с.
13. Кодифікація цивільного законодавства на українських землях: Т.1. Уклад. : Ю.В. Білоусов, І.Р. Ка-лаур, С.Д. Гринько та ін. ред.: Р.О. Стефанчук, М.О. Стефанчук. К. : Правова Єдність, 2009. 1168 с.

Павлютін Ю. М. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ.....	74
Пальшков К. Є. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В УКРАЇНІ НА ПЕРЕХІДНОМУ ЕТАПІ.....	75
Пащенко О. М. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В АГРАРНІЙ СФЕРІ ЕКОНОМІКИ.....	77
Проскурня Є. Є., Ком'яга А. В. ОСОБЛИВОСТІ САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ ГИРЬОВИМ ФІТНЕСОМ СЛУХАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ІЗОЛЯЦІЇ.....	78
Прудка Л. М. ФЕЙК ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ НА СУСПІЛЬНУ СВІДОМІСТЬ.....	80
Ростомова Л. М. ВИКОРИСТАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО ЕТИКЕТУ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ.....	82
Сит'ко О. М. ДО ПИТАННЯ ПРО СКЛАДОВІ ПОНЯТТЯ КУЛЬТУРНОЇ БЕЗПЕКИ.....	83
Солопова І. В. ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ І ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ.....	85
Тарасенко Л. Б. НАЦІОНАЛІЗМ І ДЕРЖАВНА САМОСТІЙНІСТЬ У РОЗУМІННІ М. МІХНОВСЬКОГО.....	87
Ташилатов В. А. АЛГОРИТМ ДІЙ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІД ЧАС РЕАГУВАННЯ НА ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПОЖЕЖІ.....	89
Тягнирядно Є. В. ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА ПРИНЦИПИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ.....	91
Удренас Г. І. БІОЛОГІЧНІ НЕБЕЗПЕКИ.....	93
Ульянов О. І. ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	95
Федоряєва К. О., Коломісць Ю. М. КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ.....	97
Церковна О. В. ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ БАТЬКІВ, ЯК УЧАСНИКІВ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН.....	98
Шаповаленко Н. М. ГЕНЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА УКРАЇНСЬКИХ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ.....	100
Шмаленко Ю. І. ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК.....	101
Юрченко М. М. РОЛЬ ІНСТИТУТУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ....	103
Ясинська А. В. УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРУ ПРО ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ.....	104

СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ.

Бабчук А. Д. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ СУДОВИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ.....	106
Баранов С. О. ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В ПРИВАТНІЙ СФЕРІ В УКРАЇНІ.....	108
Берендєєва А. І. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ КАРАНТИНУ.....	110